5.6.2017 Luke 1795/00 00 02 00/2017

Eduskunta
Maa- ja metsätalousvaliokunta
mmv@eduskunta.fi

Viite: Maatalousvaliokunnan kutsu 31.5.2017 (E-kirje)

Luonnonvarakeskuksen asiantuntijana erikoistutkija Jari Raitaniemi 7.6.2017

Muistio

Kansainvälisen merentutkimusneuvoston ICESin suositukset vuoden 2018 TAC:sta Itämeren kalakannoille

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta on viiteviestillään pyytänyt Luonnonvarakeskuksen asiantuntijaa kuultavaksi käsiteltäessä Kansainvälisen merentutkimusneuvoston laatimia Itämeren kalakantoja koskevia kalastuskiintiösuosituksia vuodelle 2018.

Pyydettynä asiantuntijan muistiona Luonnonvarakeskus esittää seuraavan.

Itämeren pääaltaan ja Pohjanlahden lohikannat

Itämeren lohikannat ovat vahvistuneet vuodesta 2012 lähtien, jolloin jokeen nousseiden emokalojen määrät alkoivat kasvaa Pohjanlahden lohijoissa. Tällä hetkellä arvio lohikantojen tilan kehityksestä on positiivinen.

Itämeren pääaltaaseen ja Pohjanlahteen laskevien jokien lohikantojen tilassa on suuria kantakohtaisia eroja. Pääsääntöisesti pohjoisen Pohjanlahden lohikannat ovat vahvempia kuin eteläisen Pohjanlahden ja Itämeren pääaltaan lohikannat. ICES arvioi lohikantojen tilaa niiden toteutuneen vaelluspoikastuotannon ja arvioidun potentiaalisen vaelluspoikastuotannon suhteen perusteella. ICES:n arvion mukaan 14:ssä sen arvioimasta kaikkiaan 29 lohikannasta vaelluspoikastuotanto on vähintään 70 %:n todennäköisyydellä kestävän enimmäistuoton (MSY) mahdollistavalla tasolla. Näiden jokikantojen lisäksi 4 joessa vaelluspoikastuotannon arvioidaan olevan yli 50 % (mutta alle 75 %) suurimmasta mahdollisesta poikastuotannosta.

ICES katsoo, että kannan kestävä enimmäistuotto on saavuttu kun vaelluspoikastuotanto on 75 % maksimimäärästä. Pohjanlahden kantojen yhteenlaskettu vaelluspoikastuotanto on arviolta 90 % maksimimäärästä. Vuosina 2012–2016 kutulohien määrä on kasvanut useissa Pohjanlahden lohijoissa, minkä seurauksena vaelluspoikasmäärät ovat kasvaneet monessa joessa (11 jokea yhteensä 17 joesta) kestävän enimmäistuoton tasolle.

Luonnonvarakeskus
Viikinkaari 4, PL 2
00791 Helsinki
Puhelin 029 532 5300
kirjaamo@luke.fi
www.luke.fi

Naturresursinstitutet
Viksbågen 4, PB 2
00791 Helsingfors
Telefon 029 532 5300
kirjaamo@luke.fi
www.luke.fi

Natural Resources Institute Finland
Viikinkaari 4, P.O. Box 2
FI-00791 Helsinki, Finland
Phone +358 29 532 5300
kirjaamo@luke.fi
www.luke.fi

ICES:n suositus Itämeren pääaltaan ja Pohjanlahden ammattikalastuksen kokonaissaaliiksi on 116 000 lohta, mikä on samansuuruinen kuin vuosille 2015–2017 annettu suositus. ICES:n arvion mukaan vuonna 2016 lohen ammattikalastuksen kokonaissaaliista 90,7 % oli toivottua saalista ja 9,3 % ei-toivottua saalista. Toivottu saalis jakautui edelleen siten, että 67,5 % oli tilastoitua saalista, 7 % raportoimatonta ja 16,2 % meritaimeneksi raportoitua lohisaalista (yhteensä 90,7 %). Ei-toivottu saalis jakautui alamittaisiin 2,6 % ja hylkeiden pilaamiin 6,6 % (yhteensä 9,3 %). Kokonaissaalissuosituksen sekä edellä esitetyn vuoden 2016 kokonaissaaliin jakautumisen pohjalta laskettu arvio ammattikalastuksen kiintiöidylle (raportoidulle) saaliille kuitenkin pieneni verrattuna kuluvalle vuodelle annettuun suositukseen, koska sekä väärinraportoitu saalis että vapaa-ajankalastuksen saalis kasvoivat vuonna 2016.

Kokonaissaalissuositus on sama kuin vuosille 2015–2017 annettu suositus. ICES arvioi että lohikanta tulee kasvamaan vuoden 2018 alkuun huomattavasti suuremmaksi kuin edellisessä, vuonna 2015 tehdyssä kanta-arviossa arvioitiin olevan vuoden 2016 alussa, joka silloin oli ICES:n neuvonannon perustana 116 000 lohen kokonaiskiintiösuositukseksi. Tästä huolimatta ICES suosittelee samaa kokonaiskalastuskiintiötä myös vuodelle 2018, jotta varmistettaisiin heikkojen lohikantojen vahvistuminen. Lohikantojen tilan parantumiseen tuo epävarmuutta havaittu M74 -kuolevuuden voimistuminen sekä jokiin nousseissa kutukaloissa havaittu ihotaudeista johtuva lisäkuolleisuus.

ICES:n arvion mukaan lohisaaliin raportoimattomuutta esiintyy kaikissa Itämeren maissa, mutta sen määrä vaihtelee kalastuksittain ja maittain. Merkittävää lohisaaliin väärinraportointia meritaimensaaliiksi esiintyy ICES:n arvion mukaan ainoastaan Puolassa ja se oli vuonna 2016 arviolta 17 000 lohta. ICES:n arvio perustuu vuosina 2009-2016 puolalaisaluksilta kerättyyn aineistoon, jonka mukaan puolalaisten siima-alusten saalis oli lähes pelkästään lohta (vuosikeskiarvo 97 %–100 % saaliista). Puolan ilmoittamissa saalistilastoissa siima-alusten taimensaalis suhteessa lohisaaliiseen oli moninkertainen verrattuna saatuun aineistoon sekä samalla alueella kalastaneiden muiden maiden alusten saaliisiin. Arvio vuonna 2016 väärinraportoidun saaliin suuruudesta kasvoi moninkertaiseksi vuonna 2015 raportoituun verrattuna (4 300 lohta), mikä johtui avomerelle raportoidun taimensaliin suuresta kasvusta. Puolan aikaisempien vuosien rannikkokalastuksen taimensaaliiksi ilmoitetuissa tiedoissa on epäselvyyttä sen suhteen, onko pyynti tapahtunut todellisuudessa avomerellä vai rannikolla, minkä tuloksena arviot aikaisempien vuosien väärinraportoinnista ovat osittain aliarvioita.

ICES:n arvio alamittaisten lohien poisheitosta perustuu osittain alusten seuranta-aineistoihin ja osittain asiantuntija-arvioihin.

ICES ottaa lohikanta-arviossaan huomioon aliraportoinnin, väärin raportoinnin ja poisheitettyjen kuolleiden lohien määrän, jotta kalastuksesta aiheutuneen kuolevuuden kokonaisarvio olisi mahdollisimman todenmukainen. Ilman tätä luonnollisen kuolevuuden määrä yliarvioituisi ja se johtaisi vastaavasti pienempään suositukseen kalastuskiintiöksi.

Kestävän kalastuksen mukaista kokonaispoistumaa lohikannasta arvioidessaan ICES ottaa huomioon myös vapaa-ajankalastuksen saaliit meressä ja joessa. Vuoden 2016 vapaa-ajankalastuksen saaliarviona ICES käytti kanta-arviossaan 62 900 lohta, mikä oli 41 % kaikesta meri- ja jokikalastuksen lohisaaliista. ICES teki myös alustavan arvion meriuistelun saaliista koko itämeren alueella ja tulosten perusteella vapaa-ajankalastuksen saalis on tähän mennessä kanta-arviossa käytettyä saalisarvioita merkittävästi suurempi useamman vuoden ajalta. Tämän seurauksen kalastuskuolevuus on hieman aliarvioitunut ja vastaavasti luonnollinen kuolevuus yliarvioitunut. Kokonaiskuolevuus on kuitenkin arvioitunut asianmukaisesti. ICES tulee kehittämään 2–3 vuoden kuluessa kanta-arvionmallin rakennetta siten, että meriuistelusaaliit tulevat mukaan laskentaan kokonaisuudessaan asianmukaisesti. Lisäksi ICES tulee päivittämään ja mahdollisesti tarkistamaan meriuistelusaaliin arviota myös historian osalta.

Vuoden 2018 lohen kalastuskiintiötä asetettaessa huomioidaan myös vuoden 2015 alussa voimaan tullut saaliin purkuvelvoite sekä mahdollinen raportoimaton ja väärinraportoitu saalis. ICES:n arvio poisheitetyn saaliin, raportoimattoman ja väärinraportoidun saaliin määrästä on epävarma. ICES ei arvioi, mikä raportoimattoman, väärin raportoidun ja ei-toivotun lohisaaliin (aikaisemmin poisheitetty saalis) määrä tulee olemaan vuonna 2018. ICES:n arvioiden mukaan väärin raportoidun lohen määrä Itämeren lohenkalastuksessa vähentyi merkittävästi vuosina 2010–2015, mutta kasvoi vuonna 2016.

ICES päivitti analyyttisen kanta-arvion osa-alueille 22–31 ja käytti laskennan pohjatietoina vuoden 2015 kalastustietoja ja seurantatuloksia. ICES ei onnistunut päivittämään kanta-arviota vuoden 2016 kalastustiedoilla ja seurantatuloksilla arviointimalliin liittyvien teknisten ongelmien takia. ICES kuitenkin totesi vuoden 2016 osalta mallin antamien arvioiden suuruusluokan vastaavan havaintoaineiston mm. vaelluspoikas- ja nousukalamääriä sekä saaliita, minkä perusteella se pitää kanta-arviomallin tuloksiin perustuvaa arviota lohikantojen tilasta ja sen kehityksestä käyttökelpoisena.

Suomenlahden lohikannat

Suomenlahden lohikantojen tilaa arvioidaan seuranta-aineistoihin perustuen asiantuntija-arviona (ei analyyttisellä kanta-arviomallilla), minkä takia arviot ovat vähemmän tarkkoja kuin Pohjanlahden lohikantojen. ICES:n arvion mukaan Suomenlahden täysin luonnonvaraisten lohikantojen (kolme jokea Virossa) tila on vaihdellut täyden tuotannon ja heikon tuotannon välillä. Viimeisten viiden vuoden aikana näiden lohikantojen poikastuotanto on keskimäärin kasvanut. Muiden, poikasistutuksilla tuettujen lohikantojen tila on pääsääntöisesti heikko ja niiden vaelluspoikastuotanto on alle 50 % potentiaalisesta vaelluspoikastuotannosta.

ICES:n suositus Suomenlahden lohikantojen kokonaiskalastuskiintiöksi on 11 800 lohta. Jos sovellettaisiin samoja toivotun ja ei-toivotun saaliin osuuksia jotka toteutuivat vuonna 2016, tämä vastaisi 9558 lohen maihin purettavaa saalista ammattikalastuksessa. Lisäksi ICES suosittelee, että kalastusponnistusta ei kasvatettaisi ja kalastus kohdistettaisiin istutettuun loheen. Kokonaiskiintiösuositus on sama kuin vuosille 2015–2017 annettu.

Suomenlahdella merkittävin lohen ammattikalastuksen muoto on Suomen rannikon rysäkalastus. Virossa ja Venäjällä ei ole merkittävää erityisesti loheen kohdistuvaa kalastusta, vaan lohet saadaan muun kalastuksen sivusaaliina. Merkittävää lohen avomerikalastusta ei Suomenlahdella enää ole.

Suomenlahdella on alkuperäiset, täysin luonnonvaraisesti lisääntyvät lohikannat kolmessa Viron joessa. Nämä ovat tuotantoalueeltaan hyvin pieniä ja täyden tuotannon tasolla niiden kutukanta muodostuisi ehkä vain reilusta sadasta kutuparista per joki. Luonnonpoikastuotantoa esiintyy myös joukossa muita Suomenlahteen laskevia jokia, mutta näissä poikastuotantoa vahvistetaan toistaiseksi jatkuvilla vaelluspoikasistutuksilla. Näistä poikastuotannoltaan suurimpia ovat Kymijoki ja Lugajoki. Nykytietämyksen valossa Suomen rannikon lohenkalastus ei kohdistu Viron luonnonlohikantoihin, vaan niihin kohdistuva merkittävin kalastuspaine tulee Viron rannikolla tapahtuvasta muun kalan pyynnistä ja jokialueilla esiintyvästä salakalastuksesta. Lisäksi Viron lohikannat vaeltavat osittain Itämeren pääaltaalle syönnökselle ja ovat myös siellä kalastuksen kohteena.

Itämeren pääaltaan silakkakanta ja Itämeren kilohailikanta

Itämeren pääaltaan silakkakantaa (mukaan lukien Suomenlahti) ja Itämeren kilohailikantaa hyödynnetään kestävän enimmäistuoton (F_{msy}) tasolla. ICES:in kalastuskiintiösuositukset vuodelle 2018 ovat kantojen kestävän tuoton mukaisia (MSY) ja/tai hyväksyttävällä tasolla referenssiarvoihin (F_{lim} ja F_{pa}, B_{lim} ja B_{pa}) nähden.

Pääaltaan ja Suomenlahden silakkakannan samoin kuin kilohailikannan arvioidaan edelleen vahvistuneen. ICES:in suositus Itämeren pääaltaan silakan kalastuskiintiöksi EU:n monivuotisen suunnitelman (EU multiannual plan, EU MAP) mukaisesti on 200 236–331 510 tonnia, kuitenkin niin, että F_{msy}:n mukainen saalis, 267 745 tonnia, voidaan ylittää vain EU MAP:n mukaisissa tilanteissa. F_{msy}:n mukainen kiintiösuositus on 24 % suurempi kuin suositus vuodelle 2017. ICES:n suositus Itämeren kilohailin kalastuskiintiöksi EU MAP:n mukaisesti on 219 152–301 722 tonnia, kuitenkin niin, että F_{msy}:n mukainen saalis, 291 715 tonnia, voidaan ylittää vain EU MAP:n mukaisissa tilanteissa. F_{msy}:n mukainen kiintiösuositus on 7 % pienempi kuin suositus vuodelle 2017.

ICES suosittelee kuitenkin myös alueellisen kalastuksen säätelysuunnitelman kehittämistä ICES-osa-alueiden 25 ja 26 kilohailille, sillä etenkin kilohailin, mutta myös silakan kalastus heikentää alueella esiintyvän turskan ravintovaroja. Kalastuksen painopisteen siirtäminen pohjoisemmaksi saattaisi myös vähentää silakan ja kilohailin ravintokilpailua ja parantaa täten yksilöiden kasvua.

Pohjanlahden silakkakanta

ICES on yhdistänyt Selkämeren ja Perämeren silakkakannat joulukuun 2016 ja helmikuun 2017 WKBALT-kokousten johtopäätösten mukaisesti yhdeksi Pohjanlahden silakkakannaksi, joten suositus tehdään samalle MU3-alueelle, jolle kiintiökin asetetaan.

Pohjanlahden silakkakantaa on viime vuonna hyödynnetty hieman kestävän enimmäistuoton (F_{msy}) tasoa voimakkaammin, mutta kuitenkin pysyen hyväksyttävällä tasolla referenssiarvoihin (F_{lim} ja F_{pa}, B_{lim} ja B_{pa}) nähden. Kannan kutubiomassan arvioidaan kääntyneen laskuun vuoden 2014 huipun jälkeen, mutta olevan edelleen MSY- ja referenssiarvoja suurempi. ICES:n kalastuskiintiösuositus vuodelle 2018 on kannan MSY-tuoton mukainen. Tämänhetkisen arvion mukaan Selkämeren silakkakanta on runsas. Silakan kunto ja kasvunopeus on viime vuosina parantunut.

ICES:in suositus Pohjanlahden silakan kalastuskiintiöksi on 95 566 tonnia (EU MAP:n mukainen haarukka 70 617–95 566 tonnia), mikä on 32 % pienempi kuin suositus vuodelle 2017. WKBALT-kokouksessa (benchmark) kalakantamallin asetuksia, erityisesti kannan luonnonkuolevuusarvoa, muutettiin todenmukaisemmiksi, mikä johti F_{msy}-arvon muutokseen arvosta 0.15 arvoon 0.21. Kalastuksesta riippumattoman kaikuluotausaineiston perusteella sekä kannan biomassa että etenkin yksilömäärä pieneni viimeisimmän vuoden aikana.

Suomen kiintiöosuuksien hallinnoinnin kannalta on olennaista, että kilohailikiintiöstä varataan riittävän suuri osa Selkämeren pelagisessa troolauksessa silakan sivusaaliina saatavalle kilohailille. Kilohailin osuus Selkämeren troolisaaliissa vaihtelee huomattavasti troolausalueen ja -ajankohdan mukaan. Viime vuosina kilohailin osuus Selkämeren koko vuoden troolisaaliista on ollut noin 2–10 %, ja yleensä osuus on hieman kasvanut vuoden loppupuoliskolla. Syksyn 2016 kaikuluotaus- ja koetroolaustutkimuksissa kilohaili oli Selkämeressä vähälukuinen.

Silakan ja kilohailin sekakalastusta helpottaa nyt kuluvana vuonna Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen 1380/2013 15 artiklan 8 kohdan määräys siitä, että kun sivusaaliina saatavan ja purkamisvelvoitteen alaisen kilohailin kiintiö täyttyy, voidaan nämä saaliit lukea silakan kiintiöön enintään 9 prosentin edestä silakan kiintiöstä. Kilohailikannan on kuitenkin oltava turvallisissa biologisissa rajoissa. Vuoden 2017 kanta-arviossa kilohailikannan biomassa (B_{lim}) ja kalastuskuolevuus (F_{lim}) ovat edellisen vuoden tapaan turvallisissa rajoissa.

Itämeren turskakannat

Itämeren läntinen turskakanta on edelleen pysynyt pienenä. Läntistä turskakantaa kalastetaan tehokkaammin, kuin mitä kestävä enimmäistuotto edellyttäisi. Suomen kannalta tärkeän itäisen turskakannan biomassa pienentyi viimeisen vuoden aikana. Analyyttistä kanta-arviota ei hyväksytty itäiselle kannalle iänmääritykseen liittyvien ongelmien, kalojen heikon kuntokertoimen ja suurten kutukalojen määrän vähyyden takia. Koetroolausten ja saaliskehityksen perusteella ICES arvioi kannan pienentyneen edellisestä vuodesta. Kalastuskiintiösuositukseen sisältyy varovaisuusperiaatteen mukainen vähennys.

ICES:n kalastuskiintiösuositus läntisen turskakannan ammattikalastuksen saaliille EU MAP:n mukaisesti on 1376–3541 tonnia, ja jos virkistyskalastuksesta saatava saalis on edellisen vuoden arvion mukaisesti 1754 tonnia, kokonaissaaliiksi suositetaan 3130–5295 tonnia (suositus kokonaissaaliiksi vuodelle 2017 oli 3475 tonnia). Itäisen turskakannan kokonaissaaliille suositus on 26 071 tonnia eli 3 % pienempi kuin suositus vuodelle 2017. Läntisen turskakannan odotetaan kasvavan lähivuosina hyväksi arvioidun vuosiluokan 2016 ansiosta.

ICES:n arvion mukaan väärin raportoidun ja raportoimattoman turskan määrä itäisen turskakannan osalta on vuodesta 2010 lähtien ollut merkityksettömän vähäistä. Havainnoitsijaverkostoon perustuva arvio turskan poisheitosta oli noin 10 %, minkä arvioidaan olevan alle todellisen määrän.

Muistion valmisteluun ovat osallistuneet Jari Raitaniemi, Jukka Pönni, Henni Pulkkinen, Atso Romakkaniemi, Tapio Pakarinen ja Ari Leskelä Luonnonvarakeskuksesta.